

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ (Απρίλιος 2005)

Συγγραφέας: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΑΡΑΒΕΛΛΑΣ

I

Σε μια πρόσφατη συνέντευξή του ο πρωθυπουργός Κωνσταντίνος Καραμανλής εξέφρασε την πεποίθηση ότι η «Ελλάδα θα κερδίσει το στοίχημα για την ανάπτυξη και την ευημερία», όπως και «τη μάχη της ποιότητας, της αποτελεσματικότητας και της ανταγωνιστικότητας». Το ίδιο διάστημα, το Υπουργείο Ανάπτυξης κήρυξε το 2005 «Έτος Ανταγωνιστικότητας» και ανακοίνωσε μια σειρά από μέτρα που κεντρικό στόχο έχουν να καταφέρει η χώρα μας να επιβιώσει σε ένα παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον ανταγωνιστικότητας, αλλά και να γίνει πιο δυνατός «εταίρος» στο ευρωπαϊκό γίγνεσθαι.

Παράλληλα, μελετά κανείς τα σχετικά στοιχεία για τις επιδόσεις της Ελλάδας που δεν αφήνουν ιδιαίτερα περιθώρια εφησυχασμού. Σε ειδική μελέτη του Υπουργείου Ανάπτυξης για τη Στρατηγική της Λισσαβόνας τα στοιχεία υποδεικνύουν τη σκληρή αλήθεια: η χώρα μας υπολείπεται κατά πολύ του ευρωπαϊκού μέσου όρου στους πιο σημαντικούς δείκτες επίτευξης των στόχων της στρατηγικής.

Ποιο είναι λοιπόν ακριβώς το στοίχημα που έχει βάλει η παρούσα, αλλά και η προηγούμενη κυβέρνηση; Και για να επεκτείνω λίγο το ερώτημα, χρησιμοποιώντας την ίδια παρομοίωση του στοιχήματος: ποια είναι τελικώς τα χαρτιά που διαθέτουμε και η αξιοποίηση των οποίων θα μας καταστήσει ως κράτος και ως κοινωνία πιο ποιοτικούς, πιο αποτελεσματικούς, πιο ανταγωνιστικούς; Έχουμε αξιολογήσει σωστά τα συγκριτικά μας πλεονεκτήματα για να παίξουμε γερά στη μάχη της ανταγωνιστικότητας;

II

Από την αξιολόγηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της χώρας απουσιάζει εδώ και πολλές δεκαετίες σταθερά ένα πραγματικά δυνατό χαρτί, το φυσικό μας περιβάλλον. Με κριτήρια επιστημονικά αλλά και κοινωνικά και αισθητικά δεν είναι διόλου υπερβολικό να ισχυριστεί κανείς ότι η χώρα μας διαθέτει ένα σημαντικό πλούτο βιολογικών πόρων και ένα μοναδικό μωσαϊκό τοπίων και βιοτόπων. Και τι κάνουμε λοιπόν γι' αυτό; Φροντίζουμε επιμελώς να αγνοήσουμε την παρουσία του, αλλά και εμμέσως πλην σαφώς μέσα από συγκεκριμένες πολιτικές επιλογές να το υποβαθμίσουμε και να το μειώσουμε, ποσοτικά και ποιοτικά.

Παραθέτω ενδεικτικά μερικά παραδείγματα:

- Παραμένουμε η μόνη χώρα στην Ε.Ε. χωρίς κεντρικό χωροταξικό σχεδιασμό και κτηματολόγιο. Ο βασικότατος αυτός πυλώνας για μια ολοκληρωμένη εθνική οικονομική στρατηγική παραμένει απών με δραματικές επιπτώσεις τόσο στο φυσικό περιβάλλον όσο και στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας, αλλά και στην ποιότητα ζωής στον αστικό, περιαστικό και αγροτικό χώρο.
- Στη Βουλή ψηφίστηκε νέος νόμος για τα δάση, άκρως περιβαλλοντοκτόνος, που οδηγεί στον αποχαρκτηρισμό εκατομμυρίων στρεμμάτων δασών και δασικών εκτάσεων.
- Σε πολλές άλλες χώρες με αξιόλογη βιοποικιλότητα, όπως η δική μας, οι προστατευόμενες περιοχές -τα φυσικά πάρκα- έχουν οργανωθεί και λειτουργούν έτσι ώστε να διατηρείται η φύση ζωντανή αλλά και να αποτελούν σημαντικό μοχλό τοπικής ανάπτυξης. Στην Ελλάδα -που περεμπιπτόντως αναζητούμε την ποιοτική αναβάθμιση τουρισμού και συγχρόνως μιλάμε για αναζωογόνηση της υπαίθρου- δεν υφίσταται ουσιαστικά σύστημα οργάνωσης και διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών. Περιοχές πανευρωπαϊκής σημασίας όπως η Ζάκυνθος, η Λίμνη Κορώνειας, η Πίνδος έχουν αφηθεί χωρίς στοιχειώδεις όρους διαχείρισης, χωρίς πόρους, χωρίς φύλαξη.

III

Το αξιοσημείωτο αυτό έλλειμμα πολιτικής δεν αφορά μόνο το φυσικό περιβάλλον. Διαπιστώνεται γενικότερα μια αποσπασματική προσέγγιση στο θέμα περιβάλλον και μη ενσωμάτωσή του στους κρίσιμους παραγωγικούς τομείς.

Πόσο «ανταγωνιστικοί» μπορούμε να θεωρούμαστε, όταν οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου παρακολουθούν στενά την εξέλιξη του ΑΕΠ μας; Με άλλα λόγια, όποια οικονομική μεγέθυνση προκύπτει στη χώρα μας συνοδεύεται και από αντίστοιχη αύξηση της απειλής για την αλλαγή του κλίματος και αθέτηση των δεσμεύσεών μας ως προς το Πρωτόκολλο του Κιότο; Ποιά ακριβώς «αποτελεσματικότητα» στοχεύουμε, όταν έξι ελληνικές πόλεις βρίσκονται στο ευρωπαϊκό «top 10» των πόλεων με τις υψηλότερες συγκεντρώσεις αιωρούμενων μικροσωματιδίων; Πόσο «ποιοτικοί» μπορούμε να θεωρούμαστε όταν, παρά τις ιδιαίτερα ευνοϊκές φυσικές συνθήκες της χώρας μας, οι βιολογικές καλλιέργειες δεν έχουν ακόμη ξεπεράσει το 2% των συνολικών καλλιεργειών της χώρας; Σε ό,τι αφορά τη βέλτιστη αξιοποίηση των πόρων του Γ΄ ΚΠΣ πρόσφατη έρευνα του WWF- Ελλάς ανέδειξε ότι για κάθε ευρώ που επενδύεται για την προστασία του περιβάλλοντος επενδύονται 7 ευρώ σε έργα που το καταστρέφουν ή το υποβαθμίζουν!

Αυτά και άλλα δυστυχώς πολλά παραδείγματα υποδηλώνουν το προφανές: όλες οι κυβερνήσεις των τελευταίων δεκαετιών δεν έχουν δει το περιβάλλον ως συστατικό στοιχείο ανταγωνιστικότητας και ευημερίας της χώρας και των πολιτών της. Θα συμφωνήσω με την άποψη που εκφράζει ο πρωθυπουργός στην προαναφερθείσα συνέντευξη, ότι «στη σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα μαγικές συνταγές για την οικονομική ανάπτυξη δεν υπάρχουν». Ελπίζω μόνο ότι κάποτε η συνταγή αυτή θα δει και την αξία και τη θέση που θα έπρεπε να κατέχει το περιβάλλον. Άλλωστε, ας μην αγνοούμε τα παραδείγματα στο εξωτερικό όπου η καλή κατάσταση του περιβάλλοντος αποτελεί σημαντικό κριτήριο για την προσέλκυση επενδύσεων και τη δημιουργία θέσεων υψηλής απασχόλησης.

Πέραν τούτου, και επειδή το είδος της δουλειάς μου επιβάλλει αισιοδοξία, θέλω να πιστεύω ότι κάποτε θα εκτιμήσουμε και την αυτόνομη αξία του περιβάλλοντος και

την ανάγκη να το προστατεύσουμε και να το διαχειριστούμε σωστά, για να υπάρχει για μας και για τις γενιές που έρχονται. Αισιόδοξο είναι άλλωστε και το μήνυμα που βγαίνει από το Ευρωβαρόμετρο του 2005. Το συντριπτικό 75% των Ελλήνων απάντησε ότι θεωρεί την προστασία του περιβάλλοντος προτεραιότητα έναντι της ανταγωνιστικότητας, στοιχείο που μας κατατάσσει τη 2η χώρα στην Ευρώπη των «25», για τη θετική σημασία που αποδίδουμε στο περιβάλλον.

Το παρόν κείμενο δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα "Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ" την Κυριακή 24 Απριλίου 2005, σ. 32.